

Gamansaga. Útvarpserindi flutt
á kvöldvöku 4. nóvember 1932.

12 blöð qto.

AA.

Útvarp (Hótelvöðum)
4. nóv. 1972.

Hatthóirtu lítkeyr endur!

Skýrni. III

Estevinnur minn einn hét Daniel. Eg heiti, eins og þú vitir
Filippus, og kalladi ég hann altaf Dana en hann mig
Pusa, þegar við vorum strákar. Þetri vinn get ég ekki
hugsad mér, en við vorum, alltaf í uppvaxtar-árinum,
en svo stóldu vegin, eins og gengur og gerist í þessari velt-
aldarborn, því eftir miklar áhyggjur og bítisorg tókst
honum loksins að ná sér í þvottfang og reisa búi þarna í
sjávarslássinu sem við ólunust upp í, en ég fluttist til höfuð-
stáðarins og lifdi þar lengstum við lítinn hest. Þengdafadur
Dana hafði búið þarna í þorpinu allan sinn líftíð og haft
afvinnu af því að eyða þar rottum, músum og kakalokkum,
og reisa þeimán fénað frá einum bándanum til annars, því
sagt var, að íbúarnir, fs. e. rottvinnar og músvar, hefðu fengið
fjöldad en fækkað í mikis stjórna-árinum þengdaföður Dana, minn
minn, og hafði hann niðurlag við þessari vandasönnu og veglegu
stöðu þengdaföður síns.

Mér var kunnugt um, að Dani átti afmælisdag fyrsta dag
nóvembermánaðar, enda hafði hann oft heltid mér því, að ef ég
heimsækti hann á afmælisdegi hans, skyldi ég fá hjúplinga
stétt og cigúrtensalat, af hans eigin afvinnu.

Eg fékk mér því bilsati í flutningabíl hjúkunarfélagssins til að
heimsækja Dana, ein minn, 1. dag júlímánaðar og hafði með mér

einn flósti af-berga flósti eldi, sem fáanlogur var í börnum og
geymdi hana í vinstri erminni á hárum míni svo eftir er Cas
á og eftir óg í góða Dana í því sen, í flóstinum var á sjálfan af-
malis daginn hans, s. júní, eins og áður er sagt. Flóstinum laddi óg
inn í svefnherbergi ^{hans} Dana, strax og óg kom, svo enginn vissi; bara til
þess að koma flakk upp á hann.

"Góðan daginn, Dani minn!" sagði óg, "Óska þér til ham ingin með
rottnu víðum og músagangum og óþessu óföls-Heitindi, sem þú
ert að bjástra við."

"Þakka þér fyrir, Þú si minn; óska þér hins sama," sagði hann, en óg
stældi ús elki almennilega, hvar hann meinti með því að óska mér
hins sama, því elki var óg meim músarindill eða rottuhali og það
hlaut hann að vita; annars sýndist mér Dani verða eitthvað utan
við sig, við komu mína og stældi óg elki í því hverning í því góki stáðid.

Það leit annars elki neitt sérstaklega hátíðlega út hjá Dana.

Kjítelíngamir vöspudu umhverfis hús og sögðu, Þu, þú, hálf-
ertnis-logi, eins og þeir voru að stokka mér með því að þeir voru lifandi amþá.
Þeir virtust lausir við alla um hugum um dandann og spottuðu stam-
inn frá sér í háa loft, fétir og þakkarlogi, eins og þeir hefðu alls hins
efs lifað í grasaseyði og bráma.

Óg reyndi að vera þolinmóður og hugaði sem svo:

"Það kemur bráðum! Þojdu Þú si! Dani veit hvar hann sýgur"

En svo vand óg var við, að þann var kominn annar heidvöldur samboğari

Daniels til hans, ásamt mér, og var hann að kaupsa sér rottu-eytur. Sá var nú skriptum. Stefid á honum var eitthvað gallað; mér fannst vanta á það burstina og gat mér til, að rottumnar hefðu klappað hann af, áður en hann ákvað að berjast nokkrum árum til þess að láta þær lifa í einhverjum öðrum betra.

Þegar þessi náungi var farinn með rottu-eytur, hvíslaði Daniel að konu sinni: „Hoydu lambid mitt, komdu með þetta... heima... þú stíkelur“, og í því hoyrdum við einhverjum ógnar hávada og óstær úti fyrir.

„Það eru líklega kjúklungarnir, sem eru að stíla stíla“, sagði ég, sí-sona, en þess að hugsa úti í hvað ég sagði, og það þóttu vatn fram í munninum á mér af tilhláðleikuninni um það, að mi fengi ég þó að smakka kjúklungastíla.

„Ne-hei, það eru stíli kjúklungarnir að farna“, sagði Daniel, „það er þú þó lítla; hún hefur líklega dattid og meitt sig, stíminid að farna“.

Hú, stíli annad, hugsadi ég. Gæhelt samt, að það væri úr orðid mál, að fara að slátra kjúklunga-kristum um, ef máðu, ekki að fá nokkud af þeim.

Rétt í þessu er flaska sett um á bordid. Daniel hellir á tvo staupe; ég hressi mig upp og byrja á að mala fyrir minni afmalisbarusins, og segi:

„Lúskan leidi Danna minn, svo lífi“ ann allan rottumna...“ Þetta átti að verða langt og hjartnómt og mi fram allt stáldlegt hodi, eins og þid heyrir á byrminni, en í komst stíli leigra, því þú var kallað svo hastanlega á Daniel, að hann hafði ekki tíma til að smakka í því sem í haus glasi var, og sagt að þó lítla hefði dattid af mi hálf-fullan fírnkagga og komist ekki upp. Hinn hafði samt haldid að það væri sýróp í kagganum og áttávitanteja að ná í það til að hólka því í sig.

Allt það smér, sem nota átti til að stíla kjúklungana í, fór mi til þess

ad na fjörumni af strakka-orninum þeim arna; það leit svo út, sem fólkin
þotti fjara og smær fara svo vel í fótunum.

Þó þá, þógar ég heyrði, að engin hotta uori í fjörum, þ. o. a. s., að fjaram hefði
eltri stæmist, fandi og glasið mitt, því ég hafði eltri smalað að nema einu-
sinni í fvi som í fvi var, um leid y Dani stólk út og svo, þógar og var þarna
einu, en tutt fólkið id stumra yfir stelpunni og fjörskaggannum, saup og
mér vonan sturk úr flóðunni, enda var mér farid að leida st. flv. kona
og vortist að þotta mundu etla að verda einu godgeudinnar som og fangi þarna;
ég hugsaði með mér, að boft uori hjá sjálfum sér að fara y saup svo í einu sinni
einu, en rétt í fvi að ég var að selja flóðunna í bordin. Honn Dani loksin
vinn og stóð hann í öndunni af ár eynslunni vid allt stautid frammi; hann
stóð flóðunna og etlaði að fara að skreingja í glasið, en hottir vid það alls
einu, létur til konu sinnar og segir:

"Hvar tókstu þessa flóðun? kona!"

"Hinn stóð inni herbergjum þínum, góði minni!"

Dani lét glasið í bordin, bláandi ymsist í fransum idu vand holtur sinnar,
athugar flóðunna og létur til min með amurkunnar leysu augnar, aði, þangid
til hann hrópar upp yfir sig og segir:

Hver fremillinn, Þusi! Þú hefir drupstid notku-eitru - Hanningjan
hjálpi þér! Annungja Þusi! Luman hoggja klubbku fína og allt
búid! Ó, ó, hvað eignu vid aðgera?

Svo ferif hann stólana, fleygdi þeinu út í horn y brant sumafseira,
velti bordinu um holl og hljóp í einu veffangi min í uorka herbergi,

Það átt og kemur svo aftur að vörnum spori með vinnumannum sínum, ákaflega
 sterkum og lúrnlegum þjóðmáttar og heldur í flóttu í annari hendinni en
 stórir matstæid í hinni. Þau njóta nú allt í mig þarna fyrir, Dani, Konan
 og Karlinn, haldur mér föstrum og hella fullri stæid af einhverjum óleti ofan
 í mig. Eftir mikið harmkæli hófst þeim að þorna þessu svo langt upp í
 umminni á mér, að ég værd að reyna því mætur, og svo lýrja þau í nýjan leik
 og hella annari stæid til, ofan í mig. Svó stækur Karlinn út að selja lokun,
 en Dani og Konan hans stóðu í orðinni þarna framman í mér og boiddur mig
 blessaðan að kasta nú öllu upp, og svo fór Dani og Konan að gráta.

Eg sat í stól og stældi eitrukt í þessum órófsnum, því þó ég fundi ekki vitund
 til, datt mér í hug, að stæð gots, að ég hefði ein drukkild eitruvæð ókalt, og af ég
 ekki einu konu og börn og ekki að fara að deyja, ja, þá vör þau forstöðulauk ann-
 ingjanna, en svo gladdi þad mig annað veifid, að ég vissi, að ég hafði aldrei þurft
 að dragast með neitt af því fönum, og svo tók ég til að royna að hugkrasta hjónin
 og þá sem vísstaddir voru, með þot, að ég væri hvernig viss um að eitrukt væri að
 að, og sagði: „Blessid látid þid ekki svona, ég vil ekki að þid hafid svona
 mikið fyrir mér og er óvannur sléttu. Latid þid mig í fíndi! Efstal sjá fyrir þessu
 sjálfur!“

„Það er þú gottur minn kastad upp, þú minn.“ sagði Dani hálfkjótrandi,
 „þú væri þér þó einhver lífsvon“

Og í því kom lokunin. Þad var ein og þad væri nýttorin kálfskauts, sem
 gogdast um í gottina þegar hann kom: Skollottur, bóluþrasinn, sköjull-
 tentur og snúin-myntur, vóstrilslegur auli á aðlta. Mig krylki við hann!

Hann setti upp Kolsvott glerangum, þreif um hendrinn á mér og athugði
púlsinn, lét mig taka út úr mér tunguna, sem vitanlega var föt: áður
endannum og vart honum föt að litlu gagni og svo barði hann mig á magann.
Því nokk spurdi hann mig hvort ég gæzi með nokkriorm erfa sjúkdóm, hvort
ég brúkaði í nefid eða uppsí mig o.s. frv. og laundi síðan á mér belginn og
spurdi: „Kennis yður lil? Finnid þér til hérna?“

„Ehli lifandi barn!“ sagði ég „Eg þoli úr annáveins þáf og að tarna“

„Já, en uppsötumidalid verkar ekki, eitrid grasséras innan í honum,
því þetta var vatns-rotlu eitru, það allra stærkasta sem til var“, sagði Dani.

Og svo fór þann átt að hvíslast. — Dani stópla út og kom inn með stóru mjólkur
kornu, — sjálf sagði um 3-4 þokka.

„Dræklid þér! Dræklid þér!“ sagði Kálfshausinn.

„E-nei“, sagði ég. — „Eg er ekki vitruud þyrstur.“

„Há, engum mótþróá! Það gildir líf yðar!“ sagði Kálfshausinn og —
einu-tveir-þrjú: Allir víðstaddir ríða þarna á mig, Reyra mig ~~inn~~ með
valdi ríðna á legubeltrinum. Eg lét á jaxlinum, Krestí samann varinnar, en
Kálfshausinn klípuu um nefid á mér, svo mér lá úd kofnum; og opnaði munni-
inn til að ná andannum, en þá rekur hann uppsí mig eitthvert myth þrístar-
verti fori, þvíg oða þepli, til að halda munnum opnum og svo helli það
þarna stanzlausri mjólkurbunnumi ofan í mig. Mér datt í hug, að þann stund
að búa til fjöru innan í mér og láta svo nokkrar álfir þangað svo þær voru
í nógu „djuðu vatni“ og Krabbsamir gæti fleygt í þær Kartoflustrélingi og brand-
molnum. Já, hvað átti ég að hugsa? Eg hafði annars fremur lítinn lína til að

hugsu og sikh neitt gott. því þegar Kálfsháusinn sá, að hann gæf ekki snúid við
 í mér górnunum, tók hann til aftur með hefðid, svo erki upp í mér muninn
 og tók til að tilla mig og rjála við Kofid í mér með gosa flödur, svo ef hneradi,
 skirpti og sveijadi, þegar ef lottvins nádi an launum. Augun í mér flödu í vatni,
 einis og á hefði mist födur bróður minn, sem elti hefði lótid mér eftir einu eyri
 í arf, og á meðan á þessu öllu stöð, þreyjadi hóá litla frau í eldhúsinu, af
 því, að það var veid að nudda úr henni tjórana og sméid.

Það var annars eltri svo leidirlygur afmalisdegur að farma eða hiti þó heldur,
 því í nokkuð herbergi voru vinnu konummar að stammas við einhverja spákerlingu,
 sem hafði haft af þeim 25 áura við að spá í bolli eða slá upp spílunum og þarna
 gengu gólfþurkummar og stránotkummar um eyrun á kerlingunni svo að hún
 þreyjadi einis og sóin sem á að fara að slátra. ^{umhverfis} ~~hannum~~ allt húsid voru komn-
 in bjarbúar, allir með tólu, einis og þeir voru við síðasta manustal; fróðis
 þar hver ofan í annan, til þess að komast að húsinu, brjóta upp dyrnar og
 gluggana, því þeir höfðu heyrð, að Daniel í Danahúsi, hefði gefid manni
 úr höfuðstáðnum ím eitru og tekid feil á hönum og rotlu. Þarna var því kallad
 og hrópsað, heistur upp stígar, drognir sledar og hjólatúkur, einis og stóir elds-
 vörðir vörðir í feidnum og mi vildu allir komast að til að hjálpa og - sjá!

Það voru synd að seija, að blessað fálteid reyndi eltri öll hugsanleg h'ad til
 að koma mér í jörðina og kalli það seir hvíldis, til að finna ný r'ad, nokkdi Dani
 tósiþorid til að spyrja mig, hvort ég hefði mi eltiert á samvizkunni, sem ég
 vildi t'ina honum fyrir, 'adur en í d'ei. Þarna að ég lét hann mi heyrna minn
 síðasta vilja, því einu vörðir f'uni til að gjöra reyfa st'rána og nokki vottar við.

Jú, og hét úi þá, a. m. k. voru Kálfshaus únu við hlið að votta að og hefði verið með fullu máti og vonu, en erfðastráin voru gjöf. En fyrir hverju? Jú, mér datt í hug að og gæti á fleit þetta dót að Hóstaulli mínum í svefnherbergi húsboðlaus, en ef þagði eru þá og sagði: „Ég veit svo mér ekki; mér finnst ég hafa frumur lífið nadi til að hugsa um fram tíðina, Dani mínu, og sattu að segja hafi mér aldrei dottið í hug að ég komist í svoona vort roflu-ektur eða feuji svo ónýtta yfssálmmedal að þá gerði ekkert gagn og svo er meðhöndlunin og lóhúis dómarnir eftir því.“

„Nei, nei,“ sagði Dani, úi er alvarleg stund fyrir þig, Tusi mínu; hóert augna- blái er dýr með þ.“

„Nú-já“ sagði ég, „þú minnar jandargöfina mína. Við skulum vera höfð; ég sé að þú hafid gerð allt þá, sem þú hafid getað gert, og komar verði ekki langt að bíða.“

„Já, en gæði Tusi mínu! Hefid úi nú enga þou að biðja mig, sem sé síðasti vilji þinn, hristu óstá þín, er ég geti uppfyllt,“ sagði Dani Kjötkranki.

Ég leit hlið hans með kynniströsi og sagði: „Ó, jú, hegðu, Kjötlingarnir.“

„Nei, nei, Tusi, ekki svoona voralddlega símadur á dauðastundinni, góði mínu.“

„Þója, effjú vilt sjálfur eitthvad gera fyrir mig, þá sjáðu úi, að gamla vestrar frakka ánum mínum verði „vort“ og söttkreiusaður.“

„— Hann talar í óráði,“ sagði Kálfshausinn. —

„Já, og er það þá ekki annað?“ spurði Daniel.

„Ó-jú, þú mættir láta verja í hann flójelis-kraga.“ — —

Ég fann vel, að eitruð verðadi ekki og var him hressastí. Og fyrir þorpsbúna var þetta roglulegur hátíðis dagur, því fólk úi ná gronu- riu hafði heyrð eitthvad um það sem fram fór og kom það úi í stór- —

hópnum, með fullar mjólkur-fótunnar og lét þeir hverja úd hlidina í annari þarna inn í stofuna; von um áv geta oelt eitthvað af mjólkinni úd góðu verði, en óg hefti úr haldur þeir, að þeir hefðu haldast hreinslega þornid með beljurnar sínar inn í húsið af mjólk að þessu þar, því það hefti ekki verið neitt fyrir hafnar meira. Yfir höfuð líktist þetta stóru samlags-rjómabú.

Kálfhausinn var úd og úd að hvíla einhverju að Dana geymsimmi heyrði óg að hann sagði, að úr vör átt háð þrotin og leknisgáfasin og þekking í botni annar, en ekki vör úr átt átt en að veltu mér dálíkt úr gólfid, taka í lappinnar í mér og hengja mig þannig upp á lamuþróttinn í loftinu. Þetta leknisráð líkadi öllum vel.

En þá fór úr að síga í mig, svo að óg sagði: „Ylturn skjáttazt heyriloga. Þú kunnid engar lífgunartíttunnir úd drukknaða monu eða kviksetta, því sattuð segja hafid þú heyrst að drukkna mér í áttu fressu mjólkur s oannsi. Eg segi ylturn sattu, að þú verdid að heyna að finna eitthvað annað yltur til daga styttingu en að hengja mig á fótunum þérna upp í loftid; þá vildi ég heldur, að þú viltid endurtaka fyrri títtunnina með góðsaffjórinni, því það var þó ofur líkt stamtiloga.“

Ög svo litu þeir undrunarfullir hver til annars og segdri:

„Það er alveg óstílljauklegt að hann skuli ekki kasta eitru upp; en hvernig vör að setja hann þessu?“ spurdi einhver.

„Já, en óg vil það ekki!“ sagdi óg. „Eg kasta upp þegar mér fóknað og þessu skulid þú láta vera í þetta sinn.“

Daniel fór að athuga uppsöðumdatid og kom þá upp úr þafinu, að það var

grasseydid hennar þóu litlu. Konan hafði ^{sem sé} sekid það í ójafi og þekktu
mín elsti annað en ákúru fyrir.

Svo hleypur Daniel út af kemur að vörmu sporu aftur með flóðun í
hendinni og segir:

„Héna er þá eitrid! Það hefir þá ekki veind eitru, sem hann Þusi drakk.“

Konan svaradi og sagði: „Eg hefði ekki sagt að það væri eitru, heldur að það
hafi veind úr flóðunni, sem stóð í svefnherberginu þínu, Daniel minn.“

„Já, en hvaða flasku hefir þetta þá veind? Því flóðunvar mínar fót, standa
óhreyfðar inni“, sagði Daniel, frá sér muninn af undrun.

Þú skildi ég, hver mig í öllu lá: Það hefir veind flaskan sem ég kom
með, sem það hefir haldið að væri eitrid sem ég drakk. En að höfðveldur
væri svona eitradur, gæmadi mig elsti. Þú sá ég það ^{þú} hafði reynt að nokkru!

„Fója“, sagði Daniel, „hansingjinnir sé lof, að eitrid er óhreyft!“ Og svo
hljóp hann upp um hálsinn á mér, kysti mig og dansadi með mig um
gölfid, síns og tryktur væri, svo að mjólkur fótunnar ulti um koll og mjólkinn
gusadist og gysittist upp fyrir höfuð okkar. Svona var glædin mikil!

Í dýrunum stóðu einn og höfðu stáðid lengi, fótir Kerlingar með sínu
vöndum hvor með gosaffáðnum og aðrar fótir með sínu gölfkristum
hvor og sýndu það með því hugulseni sína og hjartagæsku, að
vilja vera til taks, ef á þyrfti að halda og til komi að hræinsu þyrfti
reyðsháfnum, sem liggur milli munns og maga, á mér, sem áttum.

Áhorfendurinn óstundu af gleði og sungu úr fullum hálsi:

„Ó, Fagurt er það þedrafrón“, og flívi ætjandarsongva. Og svo komu

(Hætt) allir, sem að gátu komið, og ótöndu mér til hamingju með
míklum fögnuði yfir því, að ég stýldi ^{hætt} líföð þetta allt af, þrjá stönd, meina ég.

En svo sáréni ég mér að líflækninum mínum, Kálfskausonnum og sagði:

"Með leyfi að spyrja, - fyrirgefðu - erud þér annars rogluð ogu læknis - ég
meina - hvort þér hafið lagt læknisfróði á háskólannum?"

"Já, andvítad, odu hvar haldið þér, sossum, að ég hafi lortu annars stadar?"

"Jah, s.d. á einhverjum stjórnaðinum!"

"Í stjórnaðinu? En sú tilgáta - og ósviðni!"

"Því ekki það? Og stíll svo mér ekki, að læknis stéuli ekki gæta
gætt greinarmun á því, hvort mæður dr. ekkert hóskuld eða annað
eitt. Og hálts að mæður þyrfti ekki að lora neitt niðri til þess að
flakka um og kítla menn í Kókinn með gosa fjóðrum eða klípa í nefni í fólki!"

"Já, læknislistin er nú sá hluttur, sem þér stílljuð ekkert!" sagði hann
og með það náttu hann fottvondur í burtu, um leið og Daniel rétti að honum
50 þar fyrir ómakid.

"Jója Pusi míni," sagði Daniel, "Ó, hvort ég væð leginn, að þetta fót svoða!"

"Að það fót svoða? Kallandi þetta stremtiloga meðferð í mér, sem kem
langa leið í mjólturbél til að heins skjafsig í fæðingardegi þínum?"

"Fæðingardegi mínum, Filípsu mínu?"

"Já, og hvar er nú Hjúklinga stéttin og agurhusalaði, sem þú lofdu
mér?"

Já, en góði Filípus, það er ekki afmalis dagar mínir í dag. Það
er maðurur þang að til, því í dag er 1. júní, en ég er fæddur 1. júlí!

Og mi sárnadi mér þó samanlogu. - Nei, það er frá ekki af melliðögum þínum? Skammastu þín ekki? Eg geti fyrirgefið þér allt annað, bókisþað, að þú skalt að hengja mig í lampakrókinu, hittaði mig með góðum og varst með þínum að sprengja mig með nýlkinum - en þetta! Það fyrirgef ég þér aldrei.

„Já, en - góði Felippus!“

„Vestu sattu, Daniel!“

„Nei, já, en þú kemur þó til okkar á af melliðögum mínum? Há?“

„Nei, þakka þér fyrir, því þegar hversdaglegu viðtökum og góðgerð-
innar eru svona, býð ég ekki mikið í hátíðamatinu. —

Eg komst soo heim með næsta nýlkinum, innarum 11 nýlkinum -
brúsa - en sú sönglist! - og lá í margu daga, allur laminn og
leita í stórkennu, bólgum í vörum, tungum og nefnum, að ég
erfi tali mínu alla iðrautkina og afleiðingar þeirra.

^{Það} ~~þetta~~ var annars fjórðugur af melliðögum að fara, en ekki jafn
stærtilögum og gleymi ég þessum aldrei!

Góða nótt!